

Joszif Brodskij

1987-es Nobel-díjáig hazájában – és nálunk is – alig írták le a nevét; Szolzsenyicint legalább rendszeresen gyalázták, Brodskijról igyekeztek megfedkezni. Ugyanakkor versei gépírásos szamizdatokban terjedtek, külföldön kiadott könyveit hazalopták, kézről kézre adták – minden valamirevaló irodalmár tudta, hogy ő a korszak egyik legjelentősebb orosz költője, sokak szerint a legnagyobb. A Nobel-díj odaítélése idején már tizenöt éves kényszerű emigrációban élt.

Már a pályakezdet is rendhagyó volt. A leningrádi fiatalember iskolai tanulmányait sem fejezte be, hogy minden idejét a költészetnek szentelhesse. Barátai szereztek számára műfordítói megbízásokat – ezekből tengődött, mert verseit csak elvétve közölték. 1964-ben – 24 évesen – „tunyejadsztvo”, azaz közveszélyes munkakerülés címén perbe fogták és öt év száműzésre ítélték. Hiába léptek fel az érdekében tekintélyes írók, költők, köztük Anna Ahmatova is, a bíróság még a fordítói munkában is terhelő körülményt látott – Brodskij akkor még nem tudott nyelveket, baráti nyersfordítások alapján dolgozott, azaz a szovjet törvények szerint „idegen munkát zsákmányolt ki”. Tizennyolc hónapot töltött egy nyomorúságos, északi faluban. A mentőakció végül sikerrel járt, de a költő neve többé nem került le a feketelistáról – közlésekről, könyvről nem is álmodhatott. A szamizdatos szerzők között viszont előkelő helyet foglalt el – kötetnyi versét adták a kezembe nekem is, amikor 70-71-ben Leningrádban tanultam. Márpedig az a költő, akivel egy egyszerű magyar diákot is meg kell ismertetni, nagyon fontos lehet a híveinek! Először *Post aetatem nostram* című hosszú versciklusát olvastam – a versek a bizánci birodalomról szóltak, de nyilvánvaló volt, hogy Bizáncon a Szovjetuniót kell érteni. A nagyszerű verssel való találkozásomat 17 évvel később, már Brodskijt fordítva, versben is megírtam – majdnem két évtizedig parázslott bennem az élmény. Ha erőltetem, talán össze is hoznak Brodskijjal, de ehhez túl félszeg voltam, meg már akkor is sejtettem, hogy nagy és „nagy” költőket jobb a verseikből megismerni, a személyes találkozás gyakran kiábrándító. (Viktor Szosznora esetében ez „be is jött”.) Amikor 74-ben ismét Leningrádban jártam, Brodskij már Amerikában élt – 72 őszén egyszerűen kiutasították, bár kézzel-lábbal kapálózott ellene. (Ugyanez történt Szolzsenyicinnel is.)

Joszif Brodskij – talán zsidó származásából eredő „öröklött” kozmopolitizmusának köszönhetően – gyorsan magára talált

Nyugaton (igaz, még nagyon fiatal volt – 32 éves korában kellett elhagynia szülőföldjét), a végre és gyors egymásutánban megjelenő kötetek (oroszul és angol fordításban) is erős ösztönzést jelenthettek számára – nem érte el az „emigrációs betegség”, külföldön is jelentős műveket alkotott. Ezért a Nobel-díj sem csak a száműzöttek szólt, ellenkezőleg: Brodskijt az emigrációs tapasztalatok érlelték igazán nagy költővé. Lírai hangvételt az irónia uralja: szülőhazája furcsa, elesett figuráiról szeretetteljes, Amerikáról távolságtartó, népe zsarnokairól megvető iróniával ír – bennünket, magyarokat egy kicsit Petri Györgyre emlékeztet, azzal a nem csekély különbséggel, hogy Brodskij formaművész, az orosz verselés megújítója, Weöres Sándor-i érdemei is vannak, míg Petri ezen a területen nem jeleskedik... Voltaképpen borzasztó undok ember lehet ez a Brodskij, intellektuális fölénye erős fölényérzettel társul – ez a versekből is kitetszik –, ugyanakkor megejtően kedves és elesett is tud lenni, amikor egy-egy régi asszonyról és a legnagyobb, reménytelen szerelemről: Oroszországról vall. Egy vallomással én is tartozom: amíg fordítottam (kb. ezer sort – a magyar Brodskij-kötet kétharmadát), teljesen a hatása alá kerültem, még ha ez a fordítások színvonalán nem is érződik szükségszerűen. Ironikus világfölemelkedettségét csodálom és irigylem, bár nem érzem adekvát kelet-közép-európai magatartásnak. Brodskij „otthon” írott verseit elég megkarcolni, kiserken belőlük a vér – az Amerikában írottak olyanok, mint a jégcsapok; megfogod őket, és megdermed a kezed, mire megolvadnak... (Fordításaimat az Európa Könyvkiadó 1988-as, *Post aetatem nostram* című kötetéből válogattam.)

[\(Délmagyarország, 1992. február 22.\)](#)

Baka István [AZ IDŐ TÉRKÉPJELEI](#) c. kötetéből

**A kötetben az újságcikkhez válogatott versek nem szerepelnek. Azokat Baka István a Délmagyarországban megjelent, illetve a rádióban felolvasott írásaihoz válogatta, s itt pótlólag közreadjuk őket:*

[Josif Brodskij versei](#)

[← Előző oldal](#)

[Következő oldal →](#)